

Sumari

- 7 Pròleg, per Josep Maria Lari Reig
- 13 El fotògraf domèstic com a memòria familiar, per Rafel Torrella
- 23 Infinites indrets
- 65 Infinites mirades

Pròleg

Aquest llibre dona a conèixer l'obra fotogràfica del meu pare Josep Maria Lari Mirambell (1903-1974), que ell va guardar al seu domicili mentre va viure i, a la seva mort, tot el conjunt de clixés va passar a casa meva, on ha estat guardat fins ara que l'Arxiu Fotogràfic de l'Ajuntament de Barcelona se n'ha fet càrrec.

No n'era professional, però sí un gran aficionat que va poder desenvolupar tot el seu potencial en una etapa de la seva vida que va dels anys vint del segle passat fins a l'inici de la guerra del 1936, és a dir, entre els seus disset i trenta-tres anys, època de la qual aportem el volum més gran del conjunt total de fotografies que mostrem en aquest llibre, a més d'altres que són posteriors a aquest període que també mereixen figurar-hi.

Noi amb una falç i la senyera.

Presentem, doncs, una mostra del seu llegat, un arxiu de dos mil vint-i-quatre clixés fotogràfics de molt variades temàtiques; una quantitat modesta, si es vol, però que no estava a l'abast de tothom en el temps en què es van fer i que ens serveix per fer la selecció de les fotografies que il·lustren les pàgines d'aquest llibre.

El conjunt de clixés l'hem donat a l'Ajuntament de Barcelona, amb destinació a l'Arxiu

Fotogràfic de Barcelona, que depèn de l'Institut de Cultura de Barcelona, des d'on s'ha considerat que el conjunt de l'obra del meu pare constitueix una valuosa deixa pel testimoni que representa del temps en què va ser feta i mereix ser conservada entre els seus arxius.

La idea inicial ha estat del seu net, el meu fill Josep Maria, filòleg català, més conegut com Mag Lari. Tota la família hi hem intervingut: la filla gran, Montserrat, també filòloga catalana; Marc, el fill més jove, fisioterapeuta, la meva esposa Montserrat Viaplana, artista pintora, i jo mateix, pediatre, sempre sota les directrius de Pagès editors i de l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, als quals hem d'agrair com es mereixen el seu interès i el seu esforç per dur a terme l'edició d'aquest llibre.

Fa molts anys que conservem a casa aquest patrimoni, temps suficient que pot traïr la memòria dels records acumulats al llarg de la vida, que corren el risc de ser magnificats en funció de l'amor que sentim per les persones i per les coses que formen part del nostre nucli més íntim, i que a poc a poc han anat configurant la nostra manera de ser i, en definitiva, la nostra personalitat. No obstant això, quan aquests records van acompanyats d'un material tangible, com aquest conjunt

de clixés, que sempre ha estat al nostre abast, crec sincerament que aquest risc desapareix, perquè tens a les mans allò que n'és l'essència, la prova palpable i inqüestionable de la seva autenticitat.

Aquest és el preuat record que tinc del meu pare, una persona generosa en tots els aspectes de la seva vida que va saber viure-la amb intensitat i va saber transmetre els valors de l'amor, de l'amistat, de l'honestat, de la bonhomia, de la creativitat i de la il·lusió, i fins i tot de la ironia, per conrear diferents aspectes de l'existència, entre els quals la fotografia hi va tenir un lloc preferent.

El meu pare va morir amb setanta-un anys, quan jo en tenia trenta-dos. Ara en tinc setanta-nou, un espai de temps massa llarg i allunyat de la seva vida i de la meua per intentar glossar la seva obra fotogràfica en aquesta època referida als anys de la seva joventut, en els quals evidentment jo no hi era, la qual cosa no és obstacle per conèixer de primera mà la seva sensibilitat pel món de la fotografia, una manifestació artística que en els anys en què s'hi va poder dedicar amb plenitud era minoritària.

El que reproduïx aquest llibre és una part del gruix de l'obra feta quan tenia vint i pocs

anys, fins que la guerra del 1936 i les enormes dificultats de la postguerra van interrompre bruscament el que fins aleshores havia estat la seva gran il·lusió, que no va perdre mai i que va continuar conreant amb posterioritat en la mesura de les seves possibilitats, però que la manca de mitjans va fer minvar de manera considerable, a banda de connotacions familiars circumstancials que no ho afavorien.

En el seu moment va disposar de material fotogràfic de primera qualitat tant pel que fa a càmeres fotogràfiques de diferent format com al material de clixés de les primeres marques. Gran part dels clixés que conservem d'ell són de vidre de format estereoscòpic, que permetien efectuar la prova positiva també en clixés de vidre per poder-los visionar en tres dimensions en uns aparells especials; el que tenia a casa recordo que es deia "Taxifoto visor estereoscòpic". Era una moda de l'època generalitzada entre altres fotògrafs. També tenia càmeres de 13×18 , de 10×15 , de 9×12 i de 6×9 , amb els corresponents objectius. L'última que va comprar va ser una Yasika reflex que feia clixés de 6×6 . Per tant, els clixés que s'han conservat són de diferents mides, des de 6×6 fins a 13×18 , tot i que el gruix més important està format pels clixés de vidre estereoscòpics.

Encara que m'allargui vull explicar una anècdota que demostra la seva meticulositat a l'hora de revelar els clixés, era com una petita litúrgia que sempre feia abans de dur a terme aquest revelat, perquè l'amoïnava molt que petites circumstàncies no previstes poguessin afectar la qualitat de la imatge, i entre aquestes circumstàncies la més freqüent de totes era la pols de l'ambient, que podia depositar-se i fixar-se sobre el clixé. Per evitar-ho, feia el revelatge en una petita habitació de la casa totalment buida, on, amb una mànega d'aigua, mullava l'habitació sencera, parets i sostre. D'aquesta manera, cap partícula de pols podia impedir que es malmetés cap clixé.

Laboratori fotogràfic.

L'aparició de la fotografia en color no li va agradar gens. “En color tot és maco”, deia, “així totes les fotos queden bé”, insistia mig enfadat. En aquell moment tenia la seva raó, la fotografia en blanc i negre era un art que s’havia de treballar gairebé d’una manera artesanal i que cadascú personalitzava a la seva manera. Era evident adonar-se que la fotografia en blanc i negre fins aleshores vigent corria el perill de veure’s postergada davant la nova tecnologia del color. Avui ningú qüestiona que la fotografia en color també és un art amb un espai propi, però el color va ser aleshores una novetat que va revolucionar el món fotogràfic, de la mateixa manera que actualment tants aparells digitals que se succeeixen sense parar fa que el que avui és novetat en poc temps quedi obsolet, i ens pot fer arribar a conclusions semblants. El temps ha demostrat, però, que el blanc i negre i el color han sabut conviure i complementar-se. És molt clar, però, que en els seus inicis, va haver-hi una gran rivalitat.

La seva vida professional la va desenvolupar en dues parts ben diferenciades, primer va treballar a la farmàcia del seu padrastrer, Pius Soler; acabada la guerra, va cursar estudis del que avui coneixem com infermeria, que

aleshores es coneixia amb el nom de “practicant” i més tard “ajudant tècnic sanitari”. Es va especialitzar en podologia, aleshores també coneguda amb el nom de “callista”. Va obrir despatx al seu domicili de la Diagonal de Barcelona, on va treballar pràcticament fins a la fi dels seus dies.

Durant molt de temps, des de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona va ser pioner, juntament amb un reduït grup de companys de professió, en la lluita perquè la podologia fos reconeguda com una especialitat. Malauradament, no va arribar a veure complert els seu anhel, però és de justícia reconèixer que aquelles primeres passes, ara ja llunyanes en el temps, van ser el pilar sobre el qual se sustenta el que avui és la podologia, una especialitat sanitària reconeguda com a grau universitari.

Com a fill únic que vaig ser del meu pare, sento un immens orgull en veure que després de tants anys es reconegui el valor de la seva obra i el mèrit artístic que, indubtablement, té, i agraeixo molt sincerament a Pagès editors i a l’Arxiu fotogràfic de Barcelona que ho hagin fet possible.

JOSEP MARIA LARI REIG

El fotògraf domèstic com a memòria familiar

La possibilitat de visionar els records es va fer present amb el naixement de la fotografia i la incorporació de la càmera fotogràfica a les llars va afavorir l'aparició d'un tipus nou de fotògraf, que es movia bàsicament per la construcció d'un àlbum d'imatges que recollia la seva vivència. A partir dels anys 1920 el mercat fotogràfic potencia l'aparició de càmeres d'ús familiar, amb l'auge de l'estereoscòpia, d'una banda, sigui amb plaques de vidre o de plàstic, i amb la propera aparició de la pel·lícula en rotille, d'una altra. Els avenços i les novetats del mercat fotogràfic obriran la porta a personatges com Josep Maria Lari Mirambell, farmacèutic i podòleg, els quals, amb interessos i coneixements científics, lligaran la fotografia a la seva vivència per esdevenir recol·lectors d'imatges del seu entorn.

Aquest nou fotògraf, que podem denominar domèstic, es mourà potser involuntàriament en uns paràmetres comuns. Sense complet domini de la tècnica, la química o la composició, en participa de totes creant uns codis estètics peculiars.¹

La mirada dels nous fotògrafs domèstics s'adreça principalment cap a l'àmbit més proper, s'interessa per cerimònies de confirmació de la identitat, com naixements, comunions o casaments, pel creixement de la prole, pels àpats familiars, per les excursions

1. Núria F. Rius. "La fotografía doméstica en España. Aprendiendo a mirar, fotografiar y comunicar (1919-1939)" [en línia], 2016. <https://lespincsdelfotograf.wordpress.com/2016/07/11/la-fotografia-domestica-en-espana-aprendiendo-a-mirar-fotografiar-y-comunicar-1919-1939/>

urbanes o camperoles. El fet de ser un fenomen bàsicament urbà, quan sovint els nous habitants de les urbs provenien de pagès, pot dur a interpretar la gran quantitat de fotografies d'excursions i de treballs rurals com un retorn nostàlgic als orígens.

Pel que fa a la tasca de retrat que els aficionats domèstics duen a terme, podem trobar un doble vessant: el retrat sobre el terreny, amb voluntat d'immediatesa, que ens apropa a la proliferació de retrats dels fotògrafs *minuters* o ambulants, o bé el retrat d'estudi, on la incorporació d'un determinat fons neutre o que recordi els fons pintats dels antics estudis retratistes (la paret d'un pati, l'estesa d'un llençol dins de casa...) permet aïllar la figura del fons per centrar-s'hi.

La possibilitat d'anar enriquint el coneixement de la tècnica fotogràfica per part dels afeccionats es veu afavorida a partir de l'increment d'associacions, laboratoris, comerços on poder intercanviar coneixements i impressions, però també a partir dels models proposats pels catàlegs de les cases de material fotogràfic, llibrets on, a banda d'explicar com pot funcionar un fotòmetre, mostren models a seguir pel que fa a positures, ambients o temes que són subjectes de

fotografiar. A més, la fascinació per la tecnologia que empra el fotògraf fa que sovint incorpori estris de la seva afició en el retrat i no és estrany, doncs, que personatges retratats mostrin càmeres, fundes o trespeus fotogràfics que els acompanyen com a apèndixs inseparables. El joc de retrat entre fotògrafs en acció també és present en diverses i simpàtiques fotografies que il·lustren el tarannà de les excursions fotogràfiques. D'altra banda, la tecnologia mateixa no impedeix que es produeixin sovint errors que poden proporcionar imatges d'una complexitat estètica curiosa, com són les dobles impressions o els errors de paral·laxi (generats pel desajust

Doble exposició, probablement involuntària.

Santiago Rusiñol a la Granja Vella de Martí Codolar, a Horta. Barcelona, 1930.

entre el que el visor de la càmera veu i el que l'objectiu capta) tot creant imatges desplaçades. Un altre aspecte que cal remarcar sovint és la necessitat del propi fotògraf d'aparèixer dins l'escena que retrata mitjançant la seva ombra projectada.

La incorporació dels diferents àmbits del fotògraf en el discurs fa que els espais de treball i/o els de formació passin a formar part del seu corpus fotogràfic. En el nostre cas, la formació mèdica del fotògraf li fa confeccionar alguns bodegons amb productes propis del seu àmbit (eines de laboratori, calaveres,

llibres de fórmules, medicaments i, fins i tot, alguna sessió de dissecció d'un cos humà) o a retratar-se en un àmbit d'estudi o de professió, com la farmàcia o la seva taula de treball. La visió que proporciona des d'aquest seu lloc de feina, ubicada en aquest cas a la plaça del Raspall de Gràcia, permet realitzar tot un seguiment fotogràfic de les activitats i transformacions de l'espai urbà que l'envolta fotografiant-la en una setantena d'ocasions i en activitats diverses: festes majors, gent a la font, actuació teatral, putxinel·lis, des del balcó de casa, des de l'interior de la farmàcia, obres de remodelació...

Un altre dels espais privilegiats pels fotògrafs domèstics són els terrats, o terrasses interiors: proximitat al lloc de residència, esdevingut sovint indret de festa i esbarjo, interpretat com a plató fotogràfic. En aquest espai conegut i casolà, enmig o després de la festa, el fotògraf treu els estris i convoca el personal a fer una darrera positura, un recordatori del dia celebrat. Escenes casolanes i escenes de lleure esdevingudes en un escenari usual en uns anys molt poc donats a les excursions o als viatges turístics cap a indrets llunyans.

I els retrats, eminentes reflexions del pas del temps, esdevenen paradigma de la fotografia

© de les fotografies: hereus de Josep Maria Lari Mirambell, 2023

© del pròleg: Josep Maria Lari Reig, 2023

© de la introducció: Rafel Torrella Reñé, 2023

© d'aquesta edició:

Pagès Editors, SL, 2023

Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Ajuntament de Barcelona, 2023

Consell d'Edicions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona

Directora de Comunicació: Pilar Roca i Viola

Directora de Serveis Editorials: Núria Costa Galobart

Direcció de Serveis Editorials

Passeig de la Zona Franca, 66

08038 Barcelona

tel. 93 402 31 31

www.barcelona.cat/barcelonallibres

Col·lecció: Darrere la càmera

Documentació: Lluís Saura Martí

Digitalització: Alberto Rodríguez

Primera edició: setembre de 2023

ISBN Pagès Editors: 978-84-1303-481-2

ISBN Ajuntament de Barcelona: 978-84-9156-555-0

DL: L 513-2023

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL

www.bobala.cat

◀ imprès a lleida ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.